

ИДЕЕН ПРОЕКТ С ПРОГРАМА ЗА ОНЛАЙН ОБУЧЕНИЕ

В цялата своя дейност, от създаването си през 1999 г. до сега, фондация „Детето и фолклора“ се ръководи от идеята, че най-добър начин за въздействие на деца, юноши и младежи по посока познаване, разбиране и изграждане на любов към ценностите на културното ни наследство с цел съхранение и разпространение, е чрез включването им в активни творчески дейности на полето на фолклора. Да илюстрират, превеждат, озвучават фолклорен текст означава да се запознаят с него, да го разберат, да стигнат до скритите послания в него, образи, символи, мъдрост, извлечена от дългогодишен опит, съвети, дадени с любов към потомците.

Проектът „Млад преводач“ също има за цел опазване, представяне и интегриране ценности на фолклорното ни словесно богатство в съвременна среда чрез млади хора, и насърчаване на културното развитие, изграждане на межкултурни партньорства с културни и творчески структури, свързани с културното наследство

Клуб „Млад преводач“ като алтернативен модел за обучение и общуване чрез творчество на полето на фолклора

Клуб „Млад преводач“ е алтернативна форма за неформално образование, обучение в култура и чрез превод на фолклорни образци на няколко езика.

Проектът е осъществен с финансовата подкрепа на Национален фонд „Култура“.

Задачата за участниците е трудна. Творческа и много важна е дейността на преводача. Да бъдеш преводач, означава да вникнеш до тънкости в текста, не просто да го разбереш, но да усетиш, да бъдеш привлечен от него, да намери най-точния изказ. Това значи да успее да впише преводния текст в „другия“ език. То е нещо като да озвучи душата на текста, не просто да открива думи в речника. Експериментално е установено, че чрез емоционално отношение, разказване, търсене на смисъла познанието се увеличава в по-голяма степен, отколкото простото научаване на фактите.

Преводът на фолклорни образци предполага добро владение на езика, на който се превежда. Отговорността става двойна. Първо да почувстваш родния текст, създаден преди столетия и второ да успееш да го направиш разбираем днес, в езика на друга културна традиция и опит.

Колкото по-трудна е, толкова повече дава на участниците, млади преводачи.

- Стимулира творческо развитие;
- Образова и възпитава, повишава културните компетентности, в т.ч. за другата култура;
- Мотивира активност и желание за творчество и изява;
- Самочувствие на творци, създатели на културен продукт;
- Възможност за общуване с култура, особено за младежите от българската диаспора;
- Превръща ги в разпространители на култура, в посланици на български ценности.

Проектът е осъществен с финансовата подкрепа на Национален фонд „Култура“.

Интерпретативният подход

Интерпретативният подход по принцип е насочен към разкриване на смисъла, изграждане на лично отношение и емоционален отклик към обекти от културното наследство – в т.ч. образци от нематериалното културно наследство, традиции и език, книжовни и литературни ценности, обичаи, обреди, празненства, ритуали и вярвания и пр. Интерпретацията на културното наследство е неформален подход в обучението.

Изследователят Фримън Тилдън в книгата си “Интерпретацията на нашето наследство” формулира 6 основни принципа при използване на този подход:

1. Всяка интерпретация, която не се свързва с личния опит на ученика и не получава неговия емоционален отклик, е безплодна;
2. Иноформацията не е интерпретация. Интерпретацията е откровение, основано върху информацията, а това е нещо съвсем различно. Но всяка интерпретация включва в себе си и информация;
3. Интерпретацията е изкуство, включващо в себе си множество изкуства – било то научни, исторически или други материали. Човек може да се научи в някаква степен на всяко изкуство;
4. Главна цел на интерпретацията не е обучението, а провокирането;
5. Интерпретацията трябва да е насочена към това да се представи цялото, а не негова отделна част;

Проектът е осъществен с финансовата подкрепа на Национален фонд „Култура“.

6. Интерпретация, насочена към деца (примерно до 12 години) трябва да бъде изградена по принципино различен начин¹.

Интерпретативният подход допринася за:

- а/ обучението да се превръща в образование;
- б/ създава се възможност за по-дълбоко осмисляне на наследството;
- в/ възпитава се уважение към наследството като цяло;
- г/ предизвиква се резонанс и емоционален отклик у участниците²

Представяме това мнение, защото казаното от изследователя в пълна степен се отнася за превода на художествен текст и в голяма степен е базово за реализацията на идеята „Млад преводач“.

Като интерпретират фолклорните образци, участниците развиват творческите си способности, въображение и креативност – универсални качества, които вече развити, могат да се използват във всяка жизнена сфера и ситуация. Стратегията на интерпретативния подход е да се стимулира свободата на мисълта и творчеството като предпоставки за развитие на творческо мислене. Младите преводачи преосмислят опита, анализират възприятията си, търсят дълбокия смисъл зад думите.

В статия върху ползата от интерпретативния подход в училище Т. Лудвиг очертава следните основни страни на интерпретативния процес при културното наследство:

¹Tilden, F. Interpreting Our Heritage. Chapel Hill, NC: University of North Carolina Press, 1957. – P.3– 78.

² Ludwig, T. The Interpretive Guide. 2nd edn. Werleshausen: Bildungswerk interpretation, 2015,.

- търсене на по-дълбок смисъл /значение/;
- превръщане на феномените в преживявания /опит/;
- провокиране на отклик и съучастие /участие/;
- насърчаване управление на цялото културно наследство (настойничество).

Като неформален модел за образование на полето на народното творчество Клуб Млад преводач базира основните си дейности върху интерпретативния подход, доколкото "Той превръща преживяванията в източници на вдъхновение и творчество, провокира любопитството на учениците, включва повествования, които могат да са от значение за тях и насърчава размисъла. В сравнение с другите учебни подходи, най-значимата особеност на превода на мит, легенда, пословица е, че активно стимулира участниците да интерпретират сами опита си в търсене на собствен значим контекст зад думите“.

Поради това използването на интерпретативен подход има своята специфика и е различно за всяка възраст.

Възрастта

В избор на образци и теми е необходимо съобразяване с възрастовите, емоционални и интелектуални характеристики на младите творци.

Участници в Клуба са ученици от средния курс - 12 – 17 годишни. В тази възраст личностното развитие е много интензивно. Юношата усилено търси отговори на най-важните въпроси, вълнували човечеството от неговото осъзнаване. Продължават да го вълнуват и днес. Кой съм, защо

Проектът е осъществен с финансовата подкрепа на Национален фонд „Култура“.

съм на тази земя? Кой е създал този свят, необятния космос? Какъв е смисълът на живота? Интерпретативният подход добре отговаря на тези нагласи. Чрез него фолклорните образци и задачата да бъдат осмислени и преведени са изключително полезни за общото личностно развитие.

Текстовете за превод са кратки фолклорни образци, свързани с езиковото богатство и мъдростта на предците ни, събрана в обичаи, ритуали и различни словесни форми на изразяване, показващи знанията, светогледа и уменията на старите българи – устна традиция и език, пословици, кратки приказки – поука. Мъдрост, извлечена от дългогодишен опит и имаща смисъл на уроци за добро живеене. Без дидактика и наравоучения младите преводачи се докосват до тази мъдрост, „вслушват“ се в нейната истинност и възможност да им бъде полезна днес. Всеки текст е обобщен в няколко пословици, за които се търсят не толкова конкретните преводни значения, колкото аналози в съответния език. На практика участниците в Клуб „Млад преводач“ осъществяват межкултурно общуване. Посланици са на културна традиция, а тя, на свой ред, ги представя като наследници на богатата култура.

Важно е:

а/ текстовете за интерпретация да имат смисъл за младите хора като ценности и вяра.

б/ да активират ценности, свързани със самоусъвършенстване на младите, да са в синхрон с готовността им за промяна, за развитие в посоката, указваща текста.

в/ Интерпретирането да включва гледни и да предизвиква размисъл, въпроси, дискусия .

Проектът е осъществен с финансовата подкрепа на Национален фонд „Култура“.

г/ Интерпретирането да има смисъл и на авторска преценка, собствено мнение за най-подходящото звучене и близост с другия език.

Активно участие

„Активно участвам, творя, създавам“ е най-подходящият метод за „навлизане“ зад познатото, за разчупване на клишета и осмисляне в дълбочина на ценности, които на пръв поглед остават в далечното свое време, но всъщност са част от нас, и могат да ни бъдат полезни в живота днес.

Текстовете за превод са кратки фолклорни образци, свързани с езиковото богатство и мъдростта на предците ни, събрана в обичаи, ритуали и различни словесни форми на изразяване, показващи знанията, светогледа и уменията на старите българи – устна традиция и език, пословици, кратки приказки – поука, миторитуални практики. Мъдрост, извлечена от дългогодишен опит и имаща смисъл на уроци за добро живеене. Без дидактика и нравоучения младите преводачи ще се докосват до тази мъдрост, ще се „вслушват“ в нейната истинност и възможност да им бъде полезна днес. Всеки текст може да се обобщи в няколко пословици, за които се търсят не толкова конкретните преводни значения, колкото аналози в съответния език.

Проектът е осъществен с финансовата подкрепа на Национален фонд „Култура“.

Развитие на творческо мислене и превод на фолклорни образци

Преводът на фолклорни образци заедно с базови знания и умения на изкуството на преводача, развиват творческото образно мислене – креативността, на учениците .

Креативността и общата интелигентност, в това число емоционалната и социалната интелигентност, могат да бъдат развити по ефективен начин чрез синергетичното въздействие на литературата, българския фолклор и народна мъдрост и преводаческото изкуство. Понятието креативност като личностно качество и психологически конструкт обхваща много производни, но най-същественото е умението да се пораждаат находчиви собствени хрумвания чрез слово, образ или други изразни средства. Така се стимулира творческият потенциал, съобразителността, досетливостта, чувствителността, дарбата или таланта да се представи по такъв начин една идея, че тя да бъде разпозната и да развълнува разнообразна аудитория. Това помага за развитие на рефлексивността и комуникативните умения, интраперсоналната и интерперсоналната интелигентност, аз-концепцията и самопознанието чрез овладяване на разнообразни средства за самоизразяване и връзка с другите. Базово за работата на педагога е разбирането на образованието, като „скрито съкровище“. Основни стълбове за разкриване на това съкровище са задачите „Да се научим да знаем, да правим, да живеем заедно с другите и да бъдем“. Идеята е подрастващите да осъществяват себе си

Проектът е осъществен с финансовата подкрепа на Национален фонд „Култура“.

заедно със своите връстници, приятели, учители, класната, училищна и семейна общност.

Пазители и разпространители на народната мъдрост

Разбирането, интерпретирането, преводът и създаването на художествен продукт имат смисъл на преоткриването на народната мъдрост за нов живот днес

.Участниците в Клуба се запознават с културното ни наследство и неговите ценности, осмислят ги като мъдрост и опит, които са важни и за съвременните поколения, изявяват се като творци, създатели на преводни текстове и автори в представително издание. Идеята е иновативна и силно въздействаща, както на ниво създаване на културен продукт, така и на ниво разпространение и представяне на мъдростта на предците ни в широкия свят на общоевропейската и световна култура.

Като преводачи младите хора:

а/ имат възможност да осмислят и разбират родното културно наследство;

б/ натрупват опит и умения в трудната професия на преводача;

в/ обогатяват езиковата си култура и заедно с това ще търсят и откриват смисловите аналози, близостта и различията между културите, нашата и чуждоезиковата;

г/ се изявяват като създатели на обществено полезен културен продукт;

Проектът е осъществен с финансовата подкрепа на Национален фонд „Култура“.

д/ придобиват самочувствие на знаещи, можещи и обществено активни личности.

Общуване чрез култура

Работата по проекта обедини усилията на български младежи от училища в страната и чужбина. Привличането за участие на българската диаспора е част от разширяване контактите на фондацията, но много повече е част от усилията ни за общност на различни образователни и обществени структури и институции за опазване и популяризиране на българското културно наследство, в т.ч. междусекторни партньорства, свързания със създаване и разпространение на културни продукти.

Преводите на младежите са не само част от популяризирането на културната ни традиция, но и общуване, вписване на нейните послания в културата и традициите на други страни и народи, на чийто език се прави превода.

Самият процес на превода е съпроводен от общуване между българските юноши и носители на „другата“ култура, сближаване между културите, откриване на близост и приятелство. На практика участниците в Клуб „Млад преводач“ осъществяват межкултурно общуване. Стават посланици на културна традиция, а тя, на свой ред, ги представя като наследници на богата култура

Моделът Клуб „Млад преводач“, като алтернативна форма на образование в култура:

Проектът е осъществен с финансовата подкрепа на Национален фонд „Култура“.

- Изгражда устойчиви партньорства с българските училища в чужбина/ при обмяната на опит, знания и идеи за съвместна работа в сферата на културното наследство;
- Включва българските общности в чужбина, представя българско културно наследство пред чуждестранни публики.

По този начин изпълнява една от главните си цели - опазване, представяне и интегриране ценности на нематериално културно наследство в съвременна среда чрез млади хора, и насърчаване на културното развитие чрез изграждане на межкултурни партньорства с културни и творчески структури, свързани с културното наследство

Създаването от български юноши и младежи, живеещи в страната и чужбина на преводно издание, свързано с българска история, култура, словесто богатство, в случая многоезичното издание „Бащина поука, синова сполука“, представя възможностите на богатото ни културно наследство, в случая фолклора, за постигане на значими за обществото ни цели;

- а/ Участие на голям брой юноши и младежи в творчески дейности и създаване на културен продукт;
- б/ Запознаване с културното ни наследство, възпитание в духа на народните ценности;
- в/ Поставя акцент на европейското измерение на българското културно наследство, носител на историческа памет и национална идентичност;

Проектът е осъществен с финансовата подкрепа на Национален фонд „Култура“.

г/ Помага за межкултурно сътрудничество и установява нови институционални партньорства , в случая - българските училища в Брюксел, Париж, Бонди и Малага;

д/ Представянето му в общеевропейски и културен контекст, както и междуинституционалните партньорства, в т.ч. международни.

Програма за онлайн обучение за оптимално провеждане занятията в Клуба

Създаването по иновативен начин на многоезично издание, свързано със съхраняването, разпространението и интегрирането в съвременна среда на българското културно наследство, ангажира голям брой юноши и младежи. За оптимална работа е необходим да бъде създадена образователна програма за интерпретация в плана на народната мъдрост и творчество, ритуали, обществен живот. Откриването на Клуб „Млад преводач“ в различни страни предполага създаване на специална онлайн програма.

Специалисти по фолклор и превод /запознават участниците, с базови понятия и възможности за интерпретация на ценностните послания на фолклорни образци, с обичаите, формите на представяне и изразяване, знанията и уменията на предците ни.

Заниманията по места се водят от преподаватели по езиците, на които се превежда, в случая по английски, френски, испански езици в съответните образователни институции..

Проектът е осъществен с финансовата подкрепа на Национален фонд „Култура“.

Структурирани са в няколко части: лекционна, дискуссионна, творческа. Важни техни характеристики са индиректност на внушенията – възпитателни и образователни, стимулиране на креативност. Основните творчески похвати съобразяваме с потребностите на преките участници – личностна активност, творчество. Акцент е мотивирането към общуване – с преподаватели, родители, носители на друга културна традиция и обичаи, сравняване, сприяеляване чрез култура.

...

При съставяне на Програмата се ръководихме от включените за превод текстове. Изборът им отчита както възрастта на участниците в Клуба, така и темите и посланията, които съдържат.

Важно условие за добрия резултат е да се отчитат последователността на преподаването и ръководството на самостоятелната творческа дейност на участниците. Програмата отчита и основните етапа в преподаването и ръководството на самостоятелната творческа дейност на учениците:

1. Първоначален етап на въвеждане в целите, мотивиране на учениците за участие и избора на текст за превод;
2. Най-важният – запознаване с особеностите на фолклорния текст и базови умения и принципи в преводаческото изкуство; Самостоятелна работа на участниците до създаване на крайния продукт – създаване собствена преводи;
3. Заключителен етап на оценка, представяне и публичност.

Проектът е осъществен с финансовата подкрепа на Национален фонд „Култура“.

А. Запознаване с темите, символите и образите на фолклорния текст

Разделянето на фолклорните образци на теми има за цел да изведе основните послания и да обхване по-цялостно богатството от теми, образи и жанрове с близки послания. Така се оформиха следните обобщаващи теми:

- САМОХВАЛСТВО
- ЩЕ СИ ОСТАВИ ЛИ НАВИКА
- ДОБРО И ЗЛО
- ДУМИТЕ
- ПАРИТЕ
- РАБОТА И МЪРЗЕЛ
- УМЪТ
- ЮНАКЪТ

По всяка от тях младите преводачи трябва да разсъждават върху илюстриращи ги текстове – басни, приказки, пословици и поговорки.

Специалист по фолклор има за задача да обясни:

- а/ основните внушения, образност;
- б/ стил на народния разказвач;
- в/ връзката между различните жанрове.

Разгадаване на смисъла

Групираните по теми текстове могат да се илюстрират с пословици и поговорки. Тези фолклорни образци са най-трудни за превод, но пък най-силно изискват внимание, потапяне в смисъла, познаване на различните смислови аналози в езика, на който се превежда. Това налага специална

Проектът е осъществен с финансовата подкрепа на Национален фонд „Култура“.

дискусия за жанра – пословици и поговорки, които присъстват като лайтмотив в изданието за всяка тематична област. Най-добър подход за дискусия е игровият. Тест за разгадаване на значението е чудесна илюстрация как близки по звучене словосъчетания могат да имат съвсем различен смисъл.

Представяме няколко възможности за тест – разгадаване на смисъла.

Казана дума, хвърлен камък

1. Думите тежат като камъни.
2. Изречените думи отиват надалече.
3. *Веднъж изречени, особено тежките думи, не можеш да върнеш обратно.*

Болестта, идва на бегом, а си отива ходом.

1. Болестите трудно се лекуват.
2. Човек лесно се разболява от различни болести.
3. *Лошото бързо става и трудно преминава.*

От злото око и камъкът се пука.

1. *Лошите мисли са голяма сила.*
2. Злият човек винаги побеждава.
3. Завистливият човек е лош.

Лете потягай шейната, а зиме – каруцата

Проектът е осъществен с финансовата подкрепа на Национален фонд „Култура“.

1. Шейните трябва да са готови за зимата.
2. *За всяко нещо се готви отдалече.*
3. През зимата каруци не се карат.

Глупакът казал, умният проверил.

1. Глупавият човек много говори.
2. Умният не бива да си мълчи.
3. *Винаги проверявай, чутото от друг.*

Хвърли зад себе си, за да намериш пред себе си.

1. Който силно хвърля, във всички посоки го прави.
2. Добре е да си силен.
3. *Който дава, ще получи.*

На всяко подухване не си вдигай яката, защото не знаеш силата на вятъра.

1. Пази се от силен вятър.
2. Обличай се винаги топло.
3. *Първо провери опасността и после реагирай.*

Лозето не ще дядо попа, иска чичо Пота

1. Поп не бива да ходи в лозята
2. Чичо Пота е най-чест стопанин на лозята
3. *За да добиеш плодове трябва да се трудиш много*

Проектът е осъществен с финансовата подкрепа на Национален фонд „Култура“.

На един езикът, на други зъбите работят.

1. Хората с малък език имат повече зъби
2. Хората с повече зъби са по-работливи
3. *Едни работят с ума си, други гледат да се нахранят*

Езикът кости няма, но кости троши.

1. Езикът на човек е много твърд
2. Езикът на човек е опасен за здравето
3. *Думите, които произнася човек, са голяма сила, която може да руши и създава*

На малко птиче устата е голяма.

1. Малките птички имат по-големи човки
2. С по-голяма уста по-лесно се храни човек
3. *Колкото по-слаб и глупав е човек, толкова повече се хвали*

Най-сладко и най-горчиво е езикът.

1. Колкото по-сладко ядеш, толкова по-сладък става езикът ти
2. Горчивата храна се отразява лошо на човек
3. *Човек изговаря и най-добрите и най-лошите думи*

От дето дума излиза, оттам и душата.

1. *Каквито думи изговаря човек, такъв е той самият*
2. Думите зависят от тялото на човека
3. Който няма душа е мълчалив

Отишъл да оре, ралото си забравил.

1. *Мързелив човек,*
2. Разсеян човек
3. Предвидлив работник

Проектът е осъществен с финансовата подкрепа на Национален фонд „Култура“.

С мълчание се дявол мъчи.

1. *Лошите, необмислени думи са причина за много беди*
2. Дяволът не обича мълчаливите хора
3. Мълчанието е болест, предизвикана от дявола

Дума в торба не влиза.

1. Думата обича свободата
2. *Изречената дума далече стига*
3. За всяка дума има торба

Който лъже и обядва, казва право и не вечеря.

1. Който лъже, се храни добре и не вечеря, защото живее здравословно
2. Лъжецът винаги е гладен
3. *На лъжеца не му вярват и, когато казва право и в крайна сметка губи.*

Доде не изпиташ брода, не нагазвай водата.

1. *Първо провери, тогава действай*
2. Не влизай в дълбока вода, ако не можеш да плуваш
3. Всяка река има и брод

Думба-лумба два дни, па години гладни.

1. *С живот само за веселби и удоволствия човек осиромашава*
2. Всяка радост трае два дни
3. Радост и бедност непрекъснато сменят местата си

Сетила се леля за къделя, пък то било срещу неделя.

1. Досетливост
2. *Мързел*

Проектът е осъществен с финансовата подкрепа на Национален фонд „Култура“.

3. работливост

Бери ум, да не береш душа.

1. *Човек трябва да се учи, защото умът му помага да живее по-добре.*
2. Предпазвай се докато е време
3. Труди се и бъди добър стопанин

Глава да има, калпаци много.

1. *Най-важното е умът на човека*
2. Добре е този, който умее да шие
3. Богатството е по-важно от ума

Книга дъно няма

1. Знанието от книгата се забравя бързо ,
както изтича вода от чаша без дъно
2. *Книгата крие неизчерпаемо богатство от
знание и мъдрост*
3. Каквото и да напишеш, все става за хубава
книга

Иглата блести от шиене, умът свети от мислене.

1. Добре е човек да шие повече,
2. Шивачът трябва да поддържа иглите си
чисти до блясък,
3. *Колкото повече мисли човек, толкова
повече развива ума си*

Книжовните - по-мъжовни.

1. Книжовните хора са мъже
2. *Книжовните хора са силни със знания*
3. Книжовните хора са преписвачи на книги

На умните работите сал (само) брадите им ги знаят.

1. Умните хора говорят много

Проектът е осъществен с финансовата подкрепа на Национален фонд „Култура“.

2. *Умните хора не споделят личните си дела*
3. *Умните хора имат големи бради*

На учен кон юзда не трябва.

1. *Добре обученият кон се язди лесно*
2. *Ученият човек е зависим от други и несвободен, управляван от други*
3. *Ученият човек не трябва да бъде ограничаван, той е независим и свободен*

От сто бради по косъм - тебе цяла брада.

1. *Добре е човек да събере по косъм от сто бради*
2. *Добре е човек да се събере по косъм от много бради*
3. *Добре е човек да събира знания от много хора*

Умен лозе прекопа, луд лозе изкопа.

1. *Умният човек създава, лудият – руши*
2. *Умният човек се грижи добре за лозята*
3. *Умният и лудият заедно се грижат за плодородието на лозята*

Цар царува - ум богува

1. *Умният е силен като цар*
2. *Умният притежава висшата сила на боговете*
3. *Умният пътува със самолет високо в небесата*

Народният разказвач много често се изразява алегорично, иносказателно. Използва различна образност в зависимост от своята култура, начин на живот, културно наследство. Добрият преводач трябва добре да владее и двете страни.

Проектът е осъществен с финансовата подкрепа на Национален фонд „Култура“.

Задача на специалиста фолклорист е да обясни мястото и значението на приказката, мита, легендата в собствената култура. Да даде знания, но и да посачи морално-етичните внушения. Защо навсякъде вълкът ще бъде гонен? Защо всяко предствяне на себе си за повече от това, което е, води до комичен неуспех? Защо трябва да бъдем внимателни и при най-добрата дресировка, скриване на същността, на дивата природа? Как всичко това предците ни са превърнали в чуден разказ или в кратка мъдрост?

В словестното ни богатство голям дял имат историите и пословиците, даващи отговор - съвет за добро живеене. Какво е зло и какво добро? Кога е добре да се говори и кога да се мълчи? Как парите се превръщат в изпитание, често непреодолимо за човека? Какво означава да си истински, а не измислен юнак?. Защо най-голямо уважение имат предците ни към ума, знанието, учението.

Предците са ни съветвали от позицията на изстрадан опит, тънка наблюдателност, чувствителна душа. Вникването в нея е част от разбирането на тази душа и създаването на хубав превод.

Б. Съветите на професионалния преводач

Превод на фолклорен текст е трудна задача. Не само заради отдалечеността на народния разказвач във времето, неговия бит и начин на живот, разбиране за морал, етика, добро живеене, художествен изказ и похвати... Често голям проблем се оказва архаичността на езика, отпадането на значения или заменянето им с други. Тук неоценима е ролята на добрия преводач, който пръв ще открие несъответствията в превода и ще ги обясни. Още по-трудно е да се намери езиков аналог на

Проектът е осъществен с финансовата подкрепа на Национален фонд „Култура“.

такива думи и изрази. Често в „другия“ език няма точно съответствие. Тук е момента да се търси навътре, да се открие друга образност със същото звучене.

Трудности при превода

Има набор от думи в българския словесен фолклор, които често затрудняват преводачите. Особено когато те са „Млади преводачи“, ученици, участници в Клуба.

Непознати думи.

Обикновено това са архаизми или думи, свързани с един непознат бит:

климията

ритлите

жеглите

Думи, които нямат точен аналог в съответния език:

Момък, мома

Инат

Калпак

Владика - православните църковни санове нямат точен превод и се взима аналогичния сан от католическата йерархия.

Чорбаджии – преводът няма същата конотация като на български.

Владиката да опопи магарето – тук пак е използван израз по смисъл и речта не е толкова колоритна

Магарията – като есенциална проява на характер.

Проектът е осъществен с финансовата подкрепа на Национален фонд „Култура“.

Особено внимание се изисква при превод на различни вярвания, че определено поведение или практики, носят „берекет“ или „пазят от уроки“. За тях чуждоезиковият читател трудно или въобще няма да разбере какво означават. Често в езика, на който се превежда, няма съответни изрази или думи.

Неразбиране на смисъла

Предал - в значение на дал, предал, съобщил нещо на някого, а не на предател

Гледа къща – на девойка, жена, която се грижи добре за дома си, а не наблюдава къща;

„Не умрял като хората“ – това може да означава всичко, по нормалния начин, така както е прието, в най-разпространения средностатистически вариант и пр.

Хитър – в значението на Хитър Петър, на находчив, умен. Хитър Петър кмет - елиптични конструкции, които на български водят до очакването, че ще видим Хитър Петър в поредица от превъплъщения. На английски това няма как да се предаде.

Понятието „кум“ спада и към трудни за разбиране и превод роднински връзки.

Разлика в граматиката

Проблемите са свързани с несъществуващо глаголно време в езика, на който се превежда.

Проектът е осъществен с финансовата подкрепа на Национален фонд „Култура“.

Проблем се оказва преводът на думи, които имат различен род в различните езици.

Персонализацията на образи, които на български имат род. Такива са Кумчо Вълчо, Кума Лиса, Врабчо и др. Същото се отнася и за Слънчето, Луната, Вечерница и др.

Не малък проблем създава и самото заглавие на изданието – Бащина поука, синова сполука.

Избягването на повторенията, на рекъл, рекла и други са свързани със старание да се използват различни глаголи.

„Яхнал заека“ – това е странно въобще като явление, а употребено в страдателен залог е още по-трудно. Задължително трябва да се спомене какво е яхнало заека.

Преизказаното наклонение няма как да се преведе на английски, с която и да е глаголна форма. Че разказващият не е бил свидетел на случилото се /допуска се естествено/.

„А маймуната го погледала, погледала“ – повторението на глагола, което носи не само продължителност на действието, а и недоверие, скептицизъм и пр.

„Ококорили се, гледат страх да го хване човек.“ – Това сегашно историческо време, което и на английски го има /the dramatic present / и наистина придава актуалност и „сценичност“ на действието. Но ако се използва в приказката непоправимо ще разкъса повествованието и няма как, въпреки че за българския маниер на разказване на приказки е много характерно.

Проектът е осъществен с финансовата подкрепа на Национален фонд „Култура“.

Позасмял се – за българския глагол е изписано много, но тази
представка също носи смисъл, равен на половин приказка – извършил
действието отчасти, надве-натри или „имал си едно наум“, когато се
засмял.

....

ФОЛКЛОРНИ ОБРАЗЦИ

САМОХВАЛСТВО

Голяма хвалба, голяма беля,
Всяка жаба да си знае гьола,
Видяла жабата, че волът вдига крак и тя...
Волът и жабата
Врабче и чучулига

ЩЕ СИ ОСТАВИ ЛИ НАВИКА

Вълкът и свраката
Бият го заради ината му
Дресираната котка и мишката
Котаракът на хаджилък
Горската мишка на кораба

ДОБРО И ЗЛО

Който не познава добро, той намира зло
Орач, вълк и лисица
Костенурката яха заека
Който завижда, не вижда
Сиромашът и свети Илия с магаренцето
Направи добро, за да намериш добро
Затворникът и паякът

ДУМИТЕ

Мечката и лошата дума
Славей и пуяк
Гарванът и жабата

Проектът е осъществен с финансовата подкрепа на Национален фонд „Култура“.

ПАРИТЕ

Не е учен, ама е барем гласовит
Хитър Петър кмет
Маймуната и млекарят

РАБОТА И МЪРЗЕЛ

Трудолюбиви и мързеливи
Дядо господ и свети Илия
Бързата работа, срам за майстора
Косът
Князът, който се научил да плете кошници
Сливи за смет
Богдан, Богданка
Мързеливата Богданка
Мързеливата жена с метлата

УМЪТ

Уважението е на дрехите
Годеникът и умната девойка
Повикали неволята
Камиларят и камилите му

ЮНАК

Кралимарковата сила
Господ взима силата на Крали Марко и му дава повече ум

Проектът е осъществен с финансовата подкрепа на Национален фонд „Култура“.

